

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ  
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ  
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**



**ГРЕБА Роман Володимирович**

УДК 351.84 : 364.07 (477)

**МЕХАНІЗМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНИХ  
ПОСЛУГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ**

25.00.02 – механізми державного управління

**АВТОРЕФЕРАТ**

дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата наук з державного управління

**ХАРКІВ – 2018**

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національній академії державного управління при Президентові України.

**Науковий керівник** – доктор наук з державного управління, професор, заслужений діяч науки і техніки України  
**ПОПОК Андрій Андрійович,**  
Національна академія державного управління при Президентові України, віце-президент.

**Офіційні опоненти:** доктор наук з державного управління, професор  
**СМЕЛЬЯНОВ Володимир Михайлович,**  
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, директор Інституту державного управління;

доктор наук з державного управління, професор  
**МЕРЗЛЯК Анжела Віталіївна,**  
Класичний приватний університет, директор Інституту управління.

Захист відбудеться *26 вересня 2018 р. о 12.00 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.858.01 у Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 61001, м. Харків, просп. Московський, 75, зал засідань (1-й поверх).

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (61001, м. Харків, просп. Московський, 75).

Автореферат розіслано *23 серпня 2018 р.*

**Учений секретар  
спеціалізованої вченої ради**

**А. О. Кузнецов**

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** Відповідно до Національної доповіді “Цілі сталого розвитку: Україна”, у якій визначено перспективні завдання щодо адаптації 17 глобальних цілей сталого розвитку тисячоліття з урахуванням специфіки національного розвитку України до 2030 р., що схвалені ООН, цивілізаційний рух має пріоритетне спрямування, а саме: забезпечення підвищення рівня та якості життя людини за принципом “нікого не залишити осторонь”. Україна приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку шляхом розроблення власних механізмів реалізації завдань щодо забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування. Стратегічні рамки національного розвитку України віддзеркалено в ініційованій Президентом України Петром Порошенком Стратегії сталого розвитку “Україна-2020”, що виступає орієнтиром розвитку нашої держави як органічної частини сучасного глобалізованого світу, розкриває практично весь спектр традиційних та нових глобальних викликів. Ці стратегічні документи глобалізаційного поступу України є взаємоузгодженими, доповнюють одне одного, визначають пріоритети і надають спрямованості діяльності державних інституцій.

Незважаючи на вже здійснені кроки з реформування сфери соціального захисту в Україні, потреба у принципових змінах системи соціальних послуг залишається не до кінця задоволеною. Це зумовлено невідповідністю організації та якості соціальних послуг до нових вимог і потреб людей, особливо в умовах децентралізації державної влади. Військовий конфлікт, що триває на сході України, масове переміщення громадян із зони конфлікту, нестабільна економічна та політична ситуація в країні – усе це призвело до значного зростання чисельності осіб, які опинились у складних життєвих обставинах. Тільки в 2016 р. соціальні заклади та установи, що підпорядковуються Міністерству соціальної політики України, надали соціальні послуги понад 2 млн громадян. У зв’язку з цим одним із пріоритетних завдань реформування системи соціального захисту є обґрунтування механізмів реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації. Адже децентралізація за таких умов стає дієвим інструментом розвитку територіальних громад в Україні, засобом зміцнення громадської культури, формою посилення економічної самостійності, що, зрештою, може стати підґрунтям підвищення соціального благополуччя громадян нашої держави. Отже, постає актуальне для науки державного управління завдання аналізу перспективних напрямів реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації, враховуючи досвід провідних країн світу та особливості формування й реалізації державної політики соціального захисту населення в Україні.

Теоретико-методологічні засади механізмів державного управління розробляють такі відомі вчені, як В. Авер’янов, В. Бакуменко, М. Білинська, К. Ващенко, Н. Діденко, М. Долішній, В. Смельянов, В. Князєв, О. Лебединська, В. Луговий, Т. Лукіна, А. Мерзляк, А. Попок, Ю. Сурмін, В. Тертичка, В. Трощинський, Ю. Шаров та ін.

Кращому розумінню спектра соціальних проблем, теоретичних аспектів і практичних питань розроблення й реалізації соціальної політики в Україні сприяли роботи О. Берданової, Н. Бологіна, В. Голубь, В. Гошовської, О. Іванової, Е. Лібанової, В. Скурагівського, О. Палій, О. Петрос, П. Ситника, Л. Четверікової та ін.

Конструктивні ідеї щодо вдосконалення системи надання соціальних послуг викладено у працях В. Бабаєва, О. Батанова, Н. Борецької, О. Давидюк, К. Дубич, В. Єлагіна, Н. Мельтюхової, Г. Одінцової, Т. Поспелової, Л. Сідельнік та ін.

Теоретичні, практичні та науково-прикладні аспекти проблеми системи соціального захисту, сфери соціального забезпечення населення розглянуто в наукових працях таких українських вчених та дослідників, як І. Гнибіденко, В. Дзюндзюк, Л. Ільчук, Д. Карамішев, М. Кравченко, В. Лаврухін, В. Мамонova, К. Міщенко, О. Новікова, О. Палій, О. Пішуліна, А. Халецька, Н. Ярош та ін.

За всієї значущості ці дослідження здебільшого зосереджено на правових та економічних аспектах державного управління розвитком системи соціального обслуговування, та в них не розглянуто саме реформування моделі соціальних послуг в умовах децентралізації державної влади, що й зумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційна робота висвітлює результати наукових досліджень автора, що отримані у процесі реалізації комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України (далі – Національна академія) “Державне управління та місцеве самоврядування” (номер державної реєстрації 0199U002827). Проблематика дисертації відповідає темі науково-дослідної роботи “Формування національного соціогуманітарного простору як складова євроінтеграційної стратегії України” (номер державної реєстрації 0115U004073), що розроблялася кафедрою соціальної та гуманітарної політики Національної академії. У процесі виконання цих проектів роль автора полягала в розробленні наукових положень і практичних рекомендацій для органів влади щодо вдосконалення механізмів реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні.

**Мета і завдання дослідження.** Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування концептуальних засад реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні шляхом розроблення конкретних методів та механізмів їхньої реалізації.

Для досягнення мети було поставлено *завдання*:

- уточнити зміст таких базових понять дослідження, як “соціальні послуги” та “соціальний сервіс”;
- узагальнити кращий зарубіжний досвід із надання соціальних послуг з метою обґрунтування можливостей його адаптації до умов України;
- з’ясувати можливості застосування механізму “провайдерства” місцевих органів влади як складника інших механізмів надання соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні;
- визначити структуру та концептуальні засади упровадження механізму реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні;

– запропонувати метод проведення незалежного оцінювання якості та доступності соціальних послуг в Україні на прикладі сфери освіти.

*Об'єкт дослідження* – суспільні відносини, що складаються у сфері надання соціальних послуг.

*Предмет дослідження* – механізми реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні.

**Методи дослідження.** У роботі використано мультипарадигмальний підхід, що базується на поєднанні загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: історичного – в аналізі тенденцій формування чинної системи соціальних послуг в Україні; систематизації та узагальнення – під час розгляду нормативних документів і теоретичних джерел; порівняльного аналізу – у процесі аналізу зарубіжного досвіду реформування систем соціальних послуг; системного та структурно-функційного аналізу – під час оцінювання системи соціальних послуг.

Теоретико-методологічною основою дисертації є положення теорії державного управління, наукові дослідження щодо державного управління у сфері надання соціальних послуг та реалізації державної соціальної політики.

Нормативно-правовою та емпіричною базою дослідження є Конституція та закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази Міністерства соціальної політики України.

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає у вирішенні актуального дослідницького завдання щодо теоретико-методологічного обґрунтування особливостей, принципів, напрямів, механізмів реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні.

Найважливіші наукові результати, що характеризують новизну і розкривають логіку та зміст дисертаційного дослідження, полягають у такому:

*уперше:*

– розроблено структуру та визначено концептуальні засади запровадження механізму реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні. Принциповою відмінністю структури такого механізму виступає логічне поєднання системних характеристик та інституційних зв'язків під впливом ринкових та соціальних факторів, збалансованих конкретними методами, інструментами та відповідними управлінськими рішеннями. Упровадження такого механізму подано як чотирьохетапний процес: *першим етапом* є формування належних умов для розвитку господарської діяльності території, організаційно-правового поля для роботи центрів та організацій із надання соціальних послуг, забезпечення можливості їхньої ефективної взаємодії задля досягнення спільної мети – розвитку соціальної сфери, надання якісних соціальних послуг населенню; *другим етапом* є передбачення можливостей розв'язання конфліктів інтересів сторін та забезпечення продуктивного соціального діалогу; *третьим етапом* стає розроблення провайдерів механізмів планування соціальних результатів, надання свого бачення результату реформування системи соціальних послуг та соціальної сфери в цілому, донесення його до всіх учасників цієї системи за допомогою засобів та інструментів поширення інформації; *четвертим етапом* є розроблення дієвого

інструментарію досягнення соціально-економічного консенсусу інтересів з метою забезпечення сталого розвитку території, зокрема його соціального складника;

*удосконалено:*

– понятійно-категорійний апарат галузі науки державного управління, зокрема конкретизовано зміст таких понять: “соціальні послуги” – дії, регульовані й координовані державою та спрямовані на соціалізацію/інтеграцію/реінтеграцію людини в суспільство з метою реалізації державних соціальних гарантій та забезпечення рівних прав і можливостей громадян у доступі до суспільних благ; “соціальний сервіс” – діяльність щодо організації передумов для ефективної реалізації людьми свого потенціалу, що містить соціальні послуги та послуги в соціальній сфері;

– обґрунтування: механізму “провайдерства” місцевих органів влади як невід’ємного складника організаційно-функційного та організаційно-економічного механізмів надання соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні, який можна представити як здатність доводити та ефективно виконувати соціальну функцію держави в безпосередньому контакті з отримувачами соціальних послуг; можливості переходу від утримання установ соціального захисту й обслуговування, що надають соціальні послуги, до фінансування витрат на надання соціальних послуг у громаді та класифікації соціальних послуг за видами і напрямками адресування (послуги у сфері освіти, науки; послуги в соціально-побутовій сфері, послуги в медичній і лікувально-оздоровчій сфері; послуги у сфері особистісної соціальної та професійної адаптації); пропозиції базувати мінімальний перелік соціальних послуг на найбільш загальних (поширених або традиційних) потребах отримувачів, перелік яких повинно визначати на основі об’єктивних статистичних даних та експертних оцінок;

*дістали подальшого розвитку:*

– наукові розвідки щодо аналізу зарубіжного досвіду реформування системи соціальних послуг, що дало змогу визначити парадигмальну основу реформування системи соціальних послуг в Європейському Союзі (ЄС) в умовах децентралізації системи публічного управління, котра полягає у визнанні важливості ролі самоврядних органів, недержавних громадських організацій поряд із державними в управлінні розвитком соціальної сфери, зокрема системи соціальних послуг, та дозволило обґрунтувати, що посилення ролі самоврядних органів як “провайдерів” у системі надання соціальних послуг сприяє оновленню інституційної основи та зміні ролі й функцій дійових інституцій на рівні центральних і місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування;

– методичні розробки щодо оцінки якості надання соціальних послуг через оновлення методу проведення незалежного оцінювання якості та доступності соціальних послуг в Україні на прикладі сфери освіти, що полягає у визначенні ступеня задоволеності населення (отримувачі послуги) наданою послугою за критеріями: “рівень інформаційного забезпечення”, “ступінь доступності”, “якість”, “відсутність корупційності” та “корисність” окремої освітньої послуги, що в сукупності дають можливість оцінити рівень надання соціальних освітніх

послуг окремим закладом освіти, регіоном, галуззю, країною в цілому без залучення сторонніх суб'єктів оцінювання.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає в тому, що розроблені й науково обґрунтовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації може бути використано у практичній роботі органів державної влади, органів місцевого самоврядування, недержавних громадських організацій під час надання соціальних послуг, реалізації регіональних соціальних програм; для подальших наукових розвідок у межах досліджуваної тематики та розроблення відповідних навчальних програм у системі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції дисертації були враховані і використані:

- Міністерством соціальної політики України під час розроблення Стратегії розвитку системи соціальних послуг в Україні на період до 2022 р. (довідка від 8 червня 2017 р. № 11790/1/2-17/16);

- Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України при визначенні в умовах децентралізації владних повноважень можливості забезпечення адресності та підвищення ефективності фінансових ресурсів у територіальних громадах, зокрема під час участі в розробленні процедури використання коштів місцевих бюджетів та інших джерел для фінансування соціальних послуг, визначенні механізмів переходу від фінансування соціальних послуг до фінансування соціальних потреб (довідка від 23 травня 2017 р. № 7/6-5461);

- Національною академією під час розроблення підручника “Соціальна і гуманітарна політика” та у викладанні навчальної дисципліни “Державна політика в соціогуманітарній сфері” (акт про упровадження від 10 лютого 2017 р.).

**Особистий внесок здобувача.** Основні ідеї дисертаційного дослідження й розробки, виконані в його межах, належать особисто здобувачу. У наукових статтях, опублікованих спільно зі співавторами, внесок здобувача був найбільшим. Зокрема, у статті [4] його особистий внесок полягає в аналізі повноважень суб'єктів системи соціальних послуг.

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення та результати дисертаційної роботи оприлюднено на науково-практичних конференціях, у тому числі за міжнародною участю: “Правові аспекти публічного управління: теорія та практика” (Дніпро, 2015), “Становлення публічного адміністрування в Україні” (Дніпро, 2016), “Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект” (Дніпро, 2016), “Сталий розвиток території: проблеми та шляхи вирішення” (Дніпро, 2016), “Публічне управління: проблеми та перспективи” (Харків, 2016), “Науково-практичне забезпечення розвитку та співробітництва об'єднаних територіальних громад” (Дніпро, 2016 р), “Становлення публічного адміністрування в Україні” (Дніпро, 2017), “Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект” (Дніпро, 2017).

**Публікації.** Загальні положення та зміст дисертації відображено в 17 працях, зокрема в дев'яти статтях у наукових фахових виданнях із державного

управління, у тому числі в одній – у зарубіжному виданні, та восьми тезах доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

**Структура та обсяг дисертації.** Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 246 сторінок, із них 170 сторінок основного тексту. Робота містить 7 таблиць, 16 рисунків. Список використаних джерел містить 264 найменування.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, вказано на зв'язок роботи з напрямками наукових досліджень Національної академії; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; описано методи, використані у процесі розроблення наукової проблематики, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їхнє практичне значення та особистий внесок здобувача, наведено інформацію про упровадження та апробацію результатів роботи, публікації за темою дисертації, її структуру та обсяг.

У **першому розділі** – *“Теоретичні аспекти дослідження механізмів реформування системи соціальних послуг”* – проаналізовано стан наукового розроблення проблеми реформування системи соціальних послуг, обґрунтовано концептуальні підходи до базових понять дослідження, охарактеризовано систему соціальних послуг як об'єкт державного управління, проаналізовано соціальні виміри децентралізації в Україні.

Аналіз стану наукового розроблення проблеми реформування системи соціальних послуг засвідчив, що існує декілька підходів як до трактування сутності поняття “соціальна послуга”, так і до її інтерпретації в різних наукових теоріях. З одного боку, соціальна послуга розглядається в сучасних концепціях державного управління як певна комплексна характеристика соціально-економічних, політичних, екологічних факторів і умов існування особистості, становища людини в суспільстві, з іншого – соціальну послугу розглядають як продукт, що об'єктивно формується й розвивається на ринку послуг. Його суб'єктами виступають як державні, так і приватні організації, окремі громадяни. Дихотомію змісту поняття “соціальна послуга” подано через її ключові ознаки: хто виступає суб'єктом, об'єктом, якою є мета зазначеної діяльності (рис. 1). Такий підхід надає можливість розглянути соціальну послугу як регульовані та координовані державою дії, спрямовані на соціалізацію/інтеграцію/реінтеграцію людини в суспільство з метою реалізації державних гарантій та забезпечення рівних прав і можливостей громадян у доступі до суспільних благ. Вважаємо, що сутність соціальної послуги полягає у визначенні її як діяльності, що має всі відмітні характеристики послуги. А зміст визначається специфікою предмета і об'єкта застосування дії, тобто безпосередньою соціальною спрямованістю послуг. Також доцільно враховувати і той факт, що зміст соціальної послуги передусім повинен віддзеркалювати такі її аспекти, як цільова спрямованість, характер і кінцеві результати праці, кількість складників процесу обслуговування та складність надання послуги, форма



власності суб'єкта господарювання та відшкодування витрат на надання послуги і соціальний статус споживача.



Рис. 1. Інтерпретація змісту поняття “соціальна послуга”

Визначено, що основою реформування системи соціальних послуг в Україні є превенція складних життєвих обставин, допомога в подоланні їх громадянам, дітям та сім'ям, які потребують сторонньої допомоги. Головним суб'єктом такої превенції мають виступати держава та органи місцевого самоврядування, що дасть змогу наблизити надання послуг до їхнього споживача, суттєво знизити на рівні громад загрози соціальної дестабілізації та погіршення умов життя населення, переважна більшість якого перебуває на межі та за межею бідності. З огляду на це заслуговує на особливу увагу питання підвищення якості соціальних послуг, а також зміцнення прямого та зворотного зв'язку в системі “надавач послуг – набувач (отримувач) послуг”, спрямованого на визначення реальної потреби в послугах, оцінювання спроможності системи щодо надання цього обсягу послуг та забезпечення належної якості їх, що має оцінюватися отримувачами послуг за відповідною загальноприйнятою системою, яка в Україні поки що відсутня.

На теоретичному рівні розкрито проблему протиставлення логічної сутності соціальної послуги, взятої за основу соціального обслуговування в європейських концепціях соціальної ексклюзії, українським уявленням про цей феномен; визначено основні відмінності в цих підходах, що знайшли відображення в низці законодавчих актів, зокрема в Законі України «Про соціальні послуги». Приміром, український підхід, на відміну від європейського, орієнтовано на допомогу і порятунок, а не прагнення визначити соціальні права громадянина і встановити механізм їхнього захисту. Отже, в основу реформування системи соціальних послуг покладено потребу у зміні патерналістської ідеології на субсидіарну, розвиток сфери соціального сервісу (рис. 2).

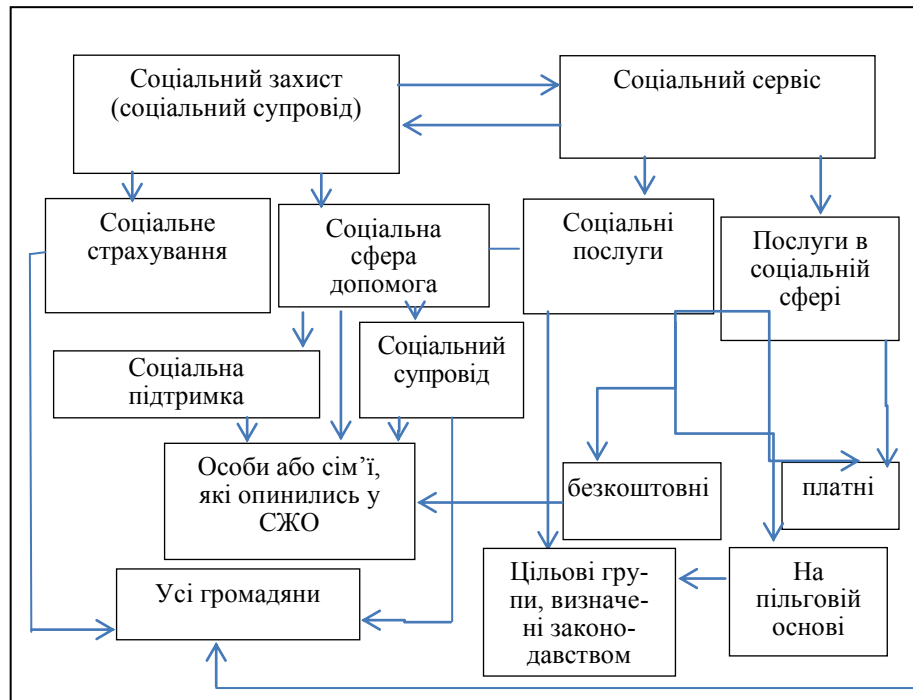


Рис. 2. Місце соціального сервісу в соціальній сфері: СЖО – скрутні життєві обставини

Доведено, що формування та розвиток сучасної системи соціальних послуг із домінуванням їх на рівні громади розширить спектр цільових соціальних груп і одночасно підвищить адресність та якість надання соціальних послуг; забезпечить граничну доступність, ефективність розподілу й використання кадрових, фінансових, матеріальних ресурсів завдяки кращому реагуванню на потреби громадян; забезпечить безпосередній взаємозв'язок бюджетних коштів і рівня послуг, що надаються в громаді за їхній рахунок; створить сприятливі умови для надання соціальних послуг недержавними суб'єктами. Громадяни з різних соціальних груп та верств повинні мати доступ до цих послуг, відчувати соціальну підтримку.

У другому розділі – “Сучасний стан функціонування системи соціальних послуг в Україні” – проаналізовано нормативно-правове забезпечення реформування системи соціальних послуг, охарактеризовано організаційно-функційний та організаційно-економічний механізми надання соціальних послуг в Україні.

Аналіз нормативно-правової бази з предмета дослідження дає підстави стверджувати, що, незважаючи на комплексність проведеної роботи щодо формування інституціонального забезпечення реформування системи надання

соціальних послуг, в Україні на сьогодні ще не створено такої законодавчої бази, яка б давала змогу в належний спосіб регулювати діяльність соціальних установ та упроваджувати соціальні стандарти, покликані гарантувати високу якість соціального обслуговування.

Стан нормативно-правового регулювання надання соціальних послуг характеризують такі ознаки, як різноманіття законів (близько 56) та підзаконних актів (порядку 130), різночитання трактувань складних життєвих обставин та соціального супроводу, відсутність регламентації мінімального переліку гарантованих соціальних послуг. Важливим для зміни ситуації на краще може стати прийняття нового Закону України “Про соціальні послуги”, а можливо, і Соціального кодексу.

Встановлено, що як державний, так і місцеві бюджети значну частину витрат спрямовують на соціально-культурну сферу. Наприклад, у структурі витрат зведеного (консолідованого) бюджету 2016 р. видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення становили 22 % (151 965,5 млн грн із загального обсягу видатків 684 743,4 млн грн (рис. 3).

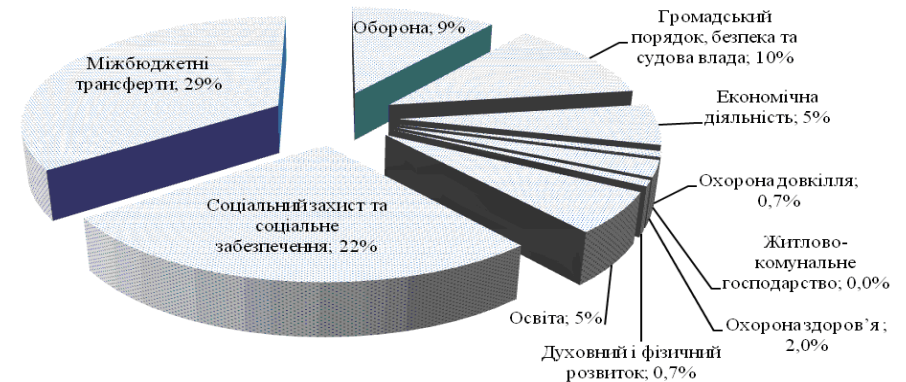


Рис. 3. Структура витрат зведеного бюджету України у 2016 р.

Отже, видатки на соціальне забезпечення з державного бюджету (крім житлових субсидій) залишилися на рівні попереднього року, незважаючи на підвищення прожиткового мінімуму на 13 %, проте у 2016 р. було оптимізовано структуру їх із цілої низки напрямів. Разом з тим слід мати на увазі, що сьогодні поряд із громадським сектором соціальні послуги надають власні спеціалізовані структури у складі великих компаній і банківських установ (зокрема, і з іноземним капіталом) для обслуговування свого персоналу. У результаті виник, формується й розвивається ринок соціальних послуг, який, однак, відрізняється від ринків інших послуг особливостями державного регулювання. Сьогодні можна констатувати, що сучасна система фінансування соціальних послуг являє собою складне поєднання бюджетного механізму фінансування з позабюджетним (приватне, колективне, змішане) фінансуванням за домінування частки і ролі першого і доповнювальної ролі другого.

У ході дослідження виявлено, що низка практичних проблем досить чітко проявляється при визначенні потреб у соціальних послугах на рівні адміністративно-територіальних одиниць, громад. Забезпечення адресності соціальної допомоги у вигляді пілг та компенсацій, а також соціальних послуг ускладнюється через відсутність чітких та прозорих механізмів багаторівневого планування та механізму визначення актуальних потреб населення в соціальних послугах.

Установлено, що модель соціальних послуг, що склалася в Україні, не позбавлено суперечностей, які здебільшого зумовлені не тільки недосконалістю нормативно-правової бази щодо регулювання відносин у сфері надання соціальних послуг, а й різноспрямованістю інтересів отримувачів та надавачів соціальних послуг, а також держави, яка прагне мінімізувати витрати на утримання неприбуткової соціальної сфери. Усунення таких суперечностей та досягнення консенсусу інтересів учасників цієї системи дасть змогу скоригувати мінімальний перелік соціальних послуг відповідно до інтересів, що будуть покладені в основу його формування та модернізації в умовах децентралізації державного управління. Адже децентралізація змінює пріоритети, розроблені для системи чіткої регламентації державою підходів до надання соціальних послуг та роботи соціальної сфери загалом.

У межах дослідження структуровано соціальні послуги за видами та за напрямками адресування: послуги у сфері освіти, науки; послуги у соціально-побутовій сфері, послуги в медичній та лікувально-оздоровчій сфері; послуги у сфері особистісної соціальної та професійної адаптації. Ключовим критерієм для прийняття рішення на підставі обґрунтованого розмежування видаткових повноважень між рівнями влади виступає орієнтація на максимально можливе наближення соціальних послуг до рівня тих адміністративно-територіальних утворень, в інтересах населення яких вони надаються, тобто принцип субсидіарності. Наголошено на тому, що стандартизація послуг має стати основою створення ефективної системи фінансування, орієнтованої на визначений на перспективу результат, а також базовим чинником підвищення якості соціальних послуг. Оскільки закладами соціального обслуговування та соціальними службами надаються конкретні види соціальних послуг, доцільно виділити основні з них або пріоритетні, що повністю фінансуватимуться з державного бюджету, а також послуги, що фінансуватимуться з локальних джерел, та платні послуги.

У **третьому розділі** – *“Шляхи вдосконалення системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні”* – показано можливі напрями адаптації до умов України зарубіжного досвіду реформування систем соціальних послуг, розглянуто концептуальні засади впровадження нового механізму публічного управління розвитком системи соціальних послуг в Україні, обґрунтовано новий метод проведення незалежного оцінювання якості та доступності соціальних послуг в Україні на прикладі сфери освіти.

Визначено, що парадигмальною основою реформування системи соціальних послуг в ЄС в умовах розвитку тенденції до децентралізації державного управління стало визнання важливості ролі самоврядних органів, поряд із державними, щодо управління розвитком соціальної сфери і сформованої в її межах системи соціальних послуг. Посилення ролі самоврядних органів як “провайдерів” у системі надання соціальних послуг сприяє оновленню інституційної основи та зміні ролі й функцій чинних інституцій на рівні центральних і місцевих органів влади та органів місцевого

самоврядування; розробленню механізмів ринкового ціноутворення щодо надання послуг і формування нових схем їхнього фінансування та адресної оплати; упровадженню пілотних проектів тестування та оцінювання найбільш прийнятних моделей для конкретних видів соціальних послуг та ін. Запропоновано структуру механізму реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні з урахуванням позитивних надбань європейського досвіду (рис. 4).

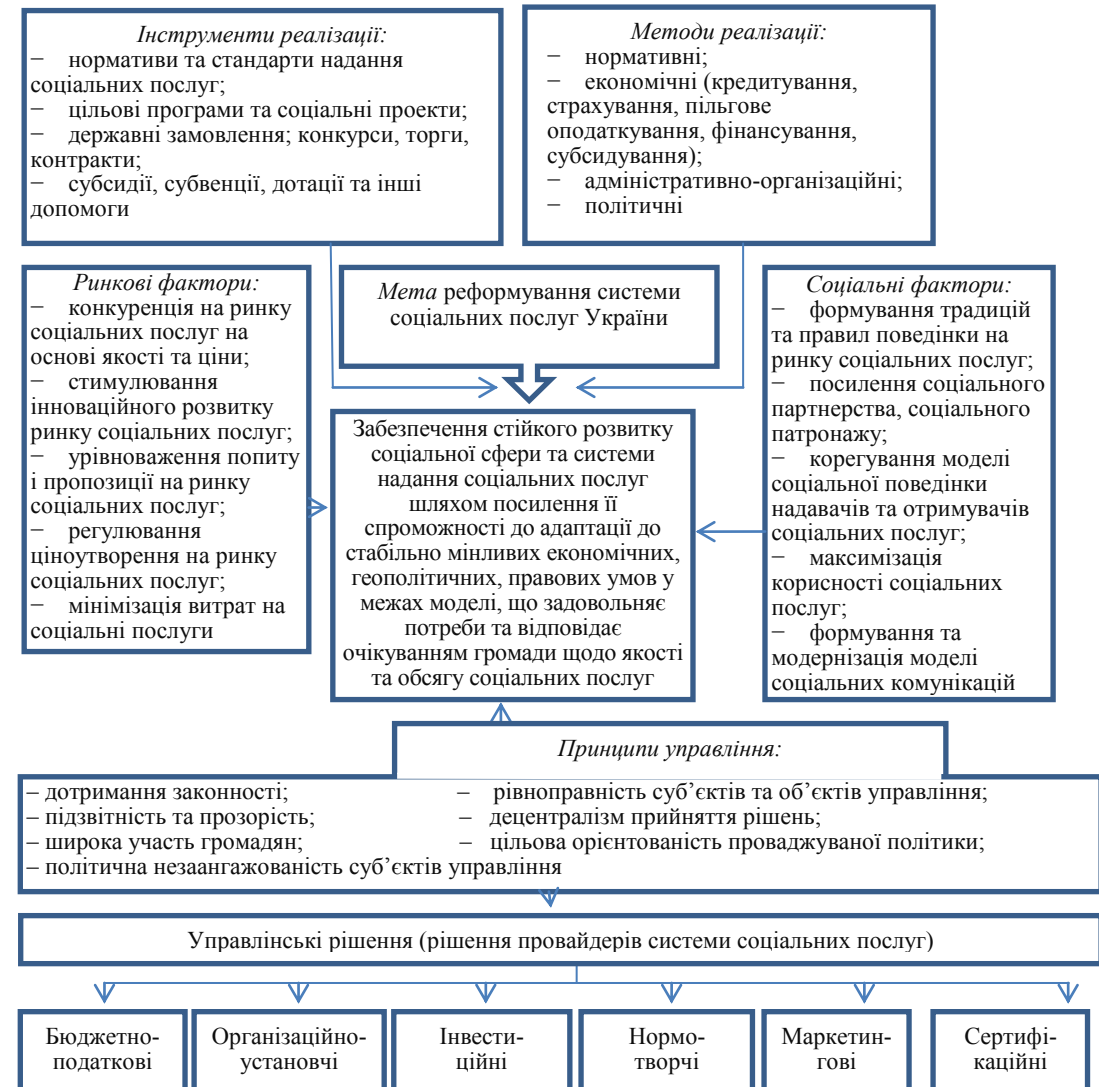


Рис. 4. Структура механізму реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні

Результати проведеного дослідження доводять, що організаційно-фінансовий механізм надання соціальних послуг населенню має функціонувати на трьох рівнях: державному, регіональному та місцевому, на кожному з яких створено джерело фінансового забезпечення підтримки процесу надання соціальних послуг населенню (рис. 5).



Рис. 5. Організаційно-фінансовий механізм функціонування системи надання соціальних послуг

Європейський досвід засвідчує ефективність вибору таких ролей місцевих органів виконавчої влади в розвитку сфери соціальних послуг, як “ініціатор”, “провайдер”, “донор” та “консультант”, що характеризуються різним за своєю місією та цільовим призначенням набором функційних характеристик і особливостей. Проте найвищу ефективність і соціальну результативність демонструє саме “провайдерство” місцевих органів влади в розвитку сфери соціальних послуг як здатність доводити та ефективно виконувати соціальну функцію держави в безпосередній близькості до безпосередніх набувачів соціальних послуг.

Установлено, що державний бюджет виступає вагомим важелем впливу на систему фінансових відносин, що виникають у процесі надання соціальних послуг. Наприклад, до плану видатків на наступний бюджетний період закладено нормативні показники фінансування соціальної сфери в цілому та системи соціальних послуг зокрема. Доведено, що навіть в умовах суттєвого прискорення тенденцій до бюджетної децентралізації та передання більшої частини видаткових бюджетних повноважень на рівень місцевого самоврядування рівень держави, який у бюджетній системі країни втілено в державному бюджеті, повинен бути основним джерелом фінансового забезпечення соціальної сфери. Оскільки держава є одноосібним гарантом соціально-економічної стабільності своїх територій та їхнього населення, то саме з центрального бюджету має здійснюватися основний обсяг видатків на утримання та розвиток соціальної сфери, що загалом відповідає європейській практиці бюджетування, яка при цьому не виключає можливості диверсифікації джерел фінансування на місцевому рівні, що не обмежуються виключно бюджетними ресурсами.

Визначено напрями незалежного оцінювання якості та доступності соціальних послуг в Україні на прикладі сфери освіти. Основними технологічними елементами організаційного механізму реалізації розроблення й реалізації стратегічної цільової орієнтації місцевої соціальної політики розвитку сфери освіти та системи соціальних послуг є такі: нормативно-правова регламентація діяльності закладів освіти; інформаційне забезпечення послуг, що надаються освітніми закладами; розподілене фінансування галузі освіти з переважною питомою вагою бюджетного фінансування; забезпечення припливу до сфери освіти як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій за рахунок сприяння участі освітніх закладів в інвестиційних проектах, забезпечення модернізації їхньої бази, оновлення основних фондів, розроблення й упровадження технологічних, інформаційних та організаційних нововведень; здійснення моніторингу та контролю діяльності закладів освіти, вжиття необхідних організаційно-економічних заходів щодо підвищення ефективності використовуваних у межах галузі ресурсів – економічних, матеріально-технічних, інтелектуальних, кадрових; формування цільових соціально-економічних і науково-технічних програм, спрямованих на визначений результат – підвищення ефективності, результативності та наукоємності господарської діяльності в регіоні; здійснення державного замовлення на надання групам громадян освітніх послуг.

**ВИСНОВКИ**

У дисертації вирішується актуальне науково-прикладне завдання щодо обґрунтування методів та механізмів реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні.

Отримані у процесі дослідження результати свідчать про досягнення накресленої мети, виконання поставлених завдань та дають підстави для формулювання низки узагальнювальних висновків і рекомендацій, що мають теоретичне та практичне значення.

1. У результаті аналізу та узагальнення наукових праць українських авторів, присвячених реформуванню системи соціальних послуг в Україні, встановлено, що в них досліджувалося різні питання, що стосуються системи соціальних послуг в Україні, зокрема: механізмів підвищення якості соціальних послуг на рівні місцевих органів влади; змісту політики надання соціальних послуг в умовах поглиблення соціальної нерівності в Україні; механізмів децентралізації соціальних послуг; надання соціальних послуг населенню в умовах його тотальної бідності; проблем надання соціальних послуг. Причому ці питання розглядаються не тільки науковцями з державного управління, а й фахівцями з економічної, юридичної галузей наук, що свідчить про актуальність досліджуваної проблеми та використання міжгалузевого підходу.

Однак недостатньо повно розкрито низку питань державно-управлінського характеру, зокрема: обґрунтування методологічних основ, механізмів взаємодії суб'єктів та об'єктів системи соціальних послуг, мінімізації конфліктів інтересів надавачів послуг, розмежування повноважень між різними рівнями територіальних організацій у наданні послуг, стимулювання розвитку ринку соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні, що й дало підстави виділити основні напрями наукового дослідження.

Розглянуто наявні інтерпретації базових понять “соціальні послуги”, “складні життєві обставини”, “соціальний супровід” та запропоновано трактувати соціальні послуги як дії, що регулюються та координуються державою і спрямовані на соціалізацію/інтеграцію/реінтеграцію людини в суспільство з метою реалізації державних гарантій та забезпечення рівних прав і можливостей громадян у доступі до суспільних благ. Доведено, що соціальні послуги повинні надаватися: безкоштовно – особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, на пільговій основі – певним цільовим групам, на платній основі – усім громадянам, які їх потребують, що не заперечує важливості доступності соціальних послуг і віддзеркалює лише форму взаємодії отримувача і надавача послуг. Таким чином, обґрунтовано ідею соціального сервісу, що базується на зміні векторів: від патерналізму – до солідарності, громадянської активності та відповідальності, від утриманства – до активізації потенціалу особистості, що забезпечить зміну відносин між державою і суспільством за рахунок формування нових форм групової солідарності та взаємовідповідальності.

Виокремлено соціальні виміри децентралізації владних повноважень в Україні з позиції формування субсидіарної держави, які визначено у Плані заходів щодо



реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: освіту, громадське здоров'я, соціальний захист.

2. Досліджено організаційно-функційний та організаційно-економічний механізми надання соціальних послуг в умовах децентралізації, встановлено, що у зв'язку з територіальною реформою останніми роками відбулися фундаментальні зміни в діяльності центрів соціальної допомоги та соціальних служб, пов'язані із заміною функцій “брокерів соціальних послуг” на функції суб'єкта безпосереднього надання соціальних послуг (виконання функцій посередника на ринку соціальних послуг/відсилення отримувачів таких послуг до спеціалізованих інституцій, наділених повноваженнями з реалізації завдань соціального обслуговування), при тому що багато організаційно-стимуляційних функцій соціальних служб і центрів соціальної допомоги регіонального рівня збігаються з функціями адміністрацій та їхніх структурних одиниць, якими є управління праці й соцзахисту населення, або частково дублюються.

Аргументовано, що основоположним постулатом реформування моделі соціальних послуг в умовах децентралізації державного управління в Україні має стати передача частини бюджетного фінансування в напрямі надання соціальних послуг у громадах на дому замість утримання громіздкої системи бюджетних установ стаціонарного типу. Формування та розвиток сучасної системи соціальних послуг з їхнім домінуванням на рівні місцевої громади розширить спектр цільових соціальних груп і одночасно підвищить адресність та якість надання соціальних послуг; забезпечить граничну доступність, ефективність розподілу та використання кадрових, фінансових, матеріальних ресурсів завдяки кращому реагуванню на потреби громадян; посилить взаємозв'язок між бюджетними коштами і рівнем послуг, що надаються в громаді за рахунок цих коштів; створить сприятливі умови для надання соціальних послуг недержавними суб'єктами.

3. Узагальнення зарубіжного досвіду надання соціальних послуг дало можливість визначити, що парадигмальною основою реформування системи соціальних послуг у країнах ЄС в умовах посилення тенденції до децентралізації управління стало визнання важливості ролі самоврядних органів поряд із державними щодо управління розвитком соціальної сфери та сформованої в її межах системи соціальних послуг. Доведено, що посилення ролі самоврядних органів як “провайдерів” у системі надання соціальних послуг сприятиме оновленню інституційної основи, зміні ролі та функцій інституцій на рівні центральних і місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування; розробленню механізмів ринкового ціноутворення щодо надання послуг і формування нових схем їхнього фінансування та адресної оплати; упровадженню пілотних проектів тестування й оцінювання найбільш прийнятних моделей для конкретних видів соціальних послуг; удосконаленню нормативно-правової бази щодо захисту прав споживачів послуг, відповідальності їхніх надавачів; упровадженню мінімальних стандартів, нормативів усіх видів послуг, а також системи акредитації та ліцензування постачальників послуг, введенню незалежної системи контролю й гарантій якості послуг, що надаються.

4. Визначено концептуальні засади упровадження механізму реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації владних повноважень в

Україні з урахуванням позитивних надбань європейського досвіду, що втілено в комплексі принципів, інструментів, механізмів та методів реалізації реформи соціальної сфери, котра супроводжується зміною системних характеристик та інституційних зв'язків під впливом економічних і соціальних факторів. Установлено, що процес реформування соціальних послуг на місцевому рівні має починатися з визначення головного суб'єкта, відповідального за результативність проваджуваних реформ. Як такі суб'єкти запропоновано розглядати місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, що виступають, відповідно, провідниками соціальної функції держави та виразниками інтересів громади.

Використовуючи європейський досвід, доведено, що ефективність вибору таких ролей місцевих органів виконавчої влади в розвитку сфери соціальних послуг, як "ініціатор", "провайдер", "донор" та "консультант", характеризується різним за своєю місією та цільовим призначенням набором функційних характеристик і особливостей. Найвищу ефективність та соціальну результативність демонструє саме "провайдерство" місцевих органів виконавчої влади в розвитку сфери соціальних послуг як здатність доводити та ефективно виконувати соціальну функцію держави в безпосередньому контакті з отримувачами соціальних послуг.

5. Запропоновано метод проведення незалежного оцінювання якості та доступності соціальних послуг в Україні на прикладі сфери освіти. Основними технологічними елементами організаційного механізму розроблення й реалізації стратегічної цільової орієнтації місцевої соціальної політики розвитку сфери освіти та системи соціальних послуг є такі: нормативно-правова регламентація діяльності закладів освіти; інформаційне забезпечення послуг, що надаються освітніми закладами; розподілене фінансування галузі освіти з переважанням питомої ваги бюджетного фінансування; забезпечення припливу як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій до сфери освіти шляхом сприяння участі освітніх закладів в інвестиційних проектах, модернізації їхньої бази, оновлення основних фондів, розроблення й упровадження технологічних, інформаційних та організаційних нововведень; моніторинг та контроль діяльності закладів освіти, вжиття організаційно-економічних заходів щодо підвищення ефективності використовуваних у межах галузі ресурсів – економічних, матеріально-технічних, інтелектуальних, кадрових; формування цільових ресурсів. Обґрунтовано, що саме децентралізація дасть змогу перейти від звуженого до розширеного трактування соціального сервісу та соціальних послуг, адже і освітні, і медичні послуги, як і послуги в житлово-комунальній сфері тощо, спрямовано на підвищення якості життя кожного українця.

Розроблено метод незалежного оцінювання якості соціальних послуг у сфері освіти, який полягає у визначенні ступеня задоволеності населення (отримувачів послуги) наданою послугою за критеріями "рівень інформаційного забезпечення", "ступінь доступності", "якість", "відсутність корупційності" та "корисність" окремої освітньої послуги. Адаптовано такий метод до оцінки рівня надання

освітніх послуг окремим закладом, регіоном, галуззю, країною в цілому без залучення сторонніх суб'єктів оцінювання.

### СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*Праці, що віддзеркалюють основні наукові результати дисертації*

1. Греба Р. В. Модернізація механізму реформування системи соціальних послуг в Україні // Аспекти публічного управління = Public Administration Aspects. – 2016. – № 8 (34). – С. 49–56.

2. Греба Р. В. Підходи до інтерпретації поняття “Соціальна послуга” в теорії державного управління // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / редкол.: С. М. Серьогін (голов. ред.) та ін. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2016. – Вип. 3 (30). – С. 6–12.

3. Греба Р. В. Аналіз підходів до реформування системи надання соціальних послуг у контексті дослідження іноземного досвіду (на прикладі Великобританії) // Ефективність державного управління. – 2016. – Вип. 3 (48). – С. 102–110.

4. Попок А. А., Греба Р. В. Система соціальних послуг в Україні: структурно-функціональний вимір // Демократичне врядування: наук. вісн. – 2016. – Вип. 16/17. – URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr\\_2016\\_16-17\\_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2016_16-17_4).

5. Греба Р. В. Нормативно-правове забезпечення реформування системи соціальних послуг в Україні // Теорія та практика державного управління. – 2016. – № 3(54). – С. 1–8. – Доступ. в режимі PDF: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-3/doc/1/14.pdf>.

6. Греба Р. В. Организационно-правовое обеспечение механизма оценивания качества социальных услуг в сфере образования в Украине // Legea i via a (“Закон и Жизнь”): междунар. науч.-практ. правовой журн. – Республика Молдова, 2016. – Декабрь. – С. 23–26.

7. Греба Р. В. Соціальне сприяння особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, як основа громадсько-правової моделі системи соціальних послуг // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – № 4 (31). – С. 51–56.

8. Греба Р. В. Удосконалення механізму оцінювання якості соціальних послуг у сфері освіти: методол. підхід // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2016. – № 2 (16). – Доступ. в режимі PDF: [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02\(16\)/10.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02(16)/10.pdf).

9. Греба Р. В. Механізми реформування системи соціальних послуг в Україні: державно-управлінський аспект // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / редкол.: С. М. Серьогін (голов. ред.) та ін. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – Вип. 1 (32). – С. 62–67.

*Праці, що додатково віддзеркалюють наукові результати дисертації*

10. Греба Р. В. Проблеми реалізації соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні // Правові аспекти публічного управління: теорія та практика: матеріали VII наук.-практ. конф., 10 груд. 2015 р., м. Дніпропетровськ / за

заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2015. – С. 27–31. – Доступ. в режимі PDF: [http://dridu.dp.ua/konf/konf\\_dridu/2015\\_12\\_10\\_mater\\_pei.pdf](http://dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2015_12_10_mater_pei.pdf).

11. Греба Р. В. Децентралізація влади як інструмент реформування системи соціальних послуг в Україні // Становлення публічного адміністрування в Україні: матеріали VII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених, м. Дніпропетровськ, 22 квіт. 2016 р. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2016. – С. 69–71.

12. Греба Р. В. Модернізація системи соціального обслуговування в Україні // Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект: зб. матеріалів круглого столу, 3 черв. 2016 р., м. Дніпропетровськ. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2016. – С. 38–39. – Доступ. в режимі PDF: [http://www.dbuapa.dp.ua/konf/konf\\_dridu/2016\\_06\\_03\\_fsdu\\_round\\_table\\_material.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/konf/konf_dridu/2016_06_03_fsdu_round_table_material.pdf)

13. Греба Р. В. Удосконалення механізмів надання соціальних послуг в освіті як умова сталого розвитку територій // Сталій розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 21 жовт. 2016 р., м. Дніпро. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. – С. 205–208.

14. Греба Р. В. Аспекти реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації в Україні // Публічне управління: проблеми та перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 28 жовт. 2016 р., м. Харків. – Харків: ХарРІДУ НАДУ. – С. 102–106.

15. Греба Р. В. Удосконалення якості соціальних послуг організацій сфери освіти // Науково-практичне забезпечення розвитку та співробітництва об'єднаних територіальних громад: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Дніпро, 24 жовт. – 24 листоп. 2016 р.) / за заг. ред. Ю. П. Шарова. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. – С. 69–73. – URL: [http://dridu.dp.ua/konf/konf\\_dridu.htm](http://dridu.dp.ua/konf/konf_dridu.htm).

16. Греба Р. В. Фінансовий механізм функціонування системи надання соціальних послуг населенню // Становлення публічного адміністрування в Україні: матеріали VIII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених, Дніпро, 21 квіт. 2017 р. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – С. 164–166. – URL: [http://www.dbuapa.dp.ua/konf/konf\\_dridu/2017\\_04\\_21\\_fsdu\\_stud.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_04_21_fsdu_stud.pdf).

17. Греба Р. В. Організаційно-економічний механізм реформування системи соціальних послуг в Україні // Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект: зб. матеріалів круглого столу, 2 черв. 2017 р., Дніпро. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – С. 51–53. – Доступ у режимі PDF: [http://www.dbuapa.dp.ua/konf/konf\\_dridu/2017\\_06\\_02\\_fsdu\\_round\\_table\\_material.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_06_02_fsdu_round_table_material.pdf).

## АНОТАЦІЯ

**Греба Р. В. Механізми реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні. – На правах рукопису.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національна академія державного управління при Президентові України. – Київ, 2018.

У дисертації обґрунтовано механізми реформування системи соціальних послуг в умовах децентралізації влади в Україні. Визначено особливості запровадження нового механізму управління розвитком системи соціальних послуг в Україні з урахуванням позитивних надбань європейського досвіду. Встановлено, що початком процесу реформування соціальних послуг на місцевому рівні має бути визначення головного суб'єкта, відповідального за результативність проваджуваних реформ. Такими суб'єктами запропоновано розглядати місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, що виступають, відповідно, провідниками соціальної функції держави та виразниками інтересів громади. Європейський досвід засвідчив ефективність вибору таких ролей місцевих органів виконавчої влади в розвитку сфери соціальних послуг, як “ініціатор”, “провайдер”, “донор” та “консультант”, що характеризуються різним за своєю місією та цільовим призначенням набором функційних характеристик і особливостей.

*Ключові слова:* соціальні послуги, соціальне обслуговування, державна соціальна політика, соціальний захист, децентралізація влади.

## SUMMARY

**Greba R.V. The mechanisms of reforming the system of social services in conditions of decentralization, aiming to give power to Ukraine. He does this by qualifying scientific work from the rights of the manuscript.**

*Thesis for a candidate degree in Public Administration by specialty 25.00.02 - mechanisms of public administration. – Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kharkiv, 2018.*

The dissertation substantiates mechanisms of reforming the system of social services in conditions of decentralization of power in Ukraine. Peculiarities of introducing a new mechanism for managing the development of social services system in Ukraine have been determined by taking into account positive achievements of the European experience. It has been established that the process of reforming social services at local level should begin with definition of the main subject responsible for effectiveness of the reforms being undertaken. As such subjects, it is proposed to consider local bodies of executive power and bodies of local self-government, which act as leaders of the social function of state and representatives of the interests of community. The European experience proves the effectiveness of such roles for the local authorities in the development of social services as “initiator”, “provider”, “donor” and “consultant”, characterized by their different sets of functional characteristics and features appropriate to their mission and purpose. The highest efficiency and social performance is demonstrated by the “provider” role of local authorities in the development of social services as ability to demonstrate and effectively implement social function of the state in direct contact with the recipients of social services.

The existing interpretation of the basic concepts of “social services”, “difficult living conditions”, and “social support” have been reviewed, and it has been suggested to interpret social services as activities, which are regulated and coordinated by the state and aimed at socialization / integration / reintegration of a person into society in order to comply with the state guarantees and ensure equal rights and opportunities for citizens to access public welfare. It is reasoned that social services should be provided free of charge to people who are in difficult circumstances; charging fees on a preferential basis towards certain target groups; on a paid basis – to all citizens who need social services, which does not deny the importance of access to social services and reflects only the form of interaction between the recipient and the provider of services. In accordance with this, the idea of social services is substantiated based on the change of vectors from paternalism to solidarity, civic engagement and responsibility, from dependency to enhancement of the capacity of the individual, which provides a change to the relationship between state and society through the development of new forms of group solidarity and mutual responsibility. We consider the social dimension of decentralization in Ukraine from the view of subsidiary state formation, as defined in the Plan of Measures as part of the reform of local government and territorial organization of the power in Ukraine: education, public health, social security.

It has been discovered, that the basic postulate of reforming the model of social services in the context of decentralization of public administration in Ukraine should be the transfer of a part of the budget to fund the provision of social services in the communities based on place of residence of the recipients, instead of maintaining a cumbersome system of budgetary institutions of a stationary type.

The organizational-functional and organizational-economic mechanisms of provision of social services in the conditions of decentralization are analyzed, and it has been established that in connection with territorial reform in recent years there have been fundamental changes in the activities of the SAC and SS (social assistance centers, social services) associated with displacement of the functions of “social service brokers” directly to the subjects of the social services (performing functions of an intermediary in the market of social services / directing recipients of such services to the specialized institutions vested with powers to achieve the objectives of social services) despite the fact that a considerable number of organizationally-stimulating functions of social services and social assistance centers at the regional level coincide with the functions of administrations and their structural units, which are a part of the department of labor and social protection of the population.

According to the results of the study, directions of further scientific research are defined and specified, among them: the reform of social services in the conditions of decentralization of power, the introduction of foreign experience into the field of social services reform.

Key words: social services, providing of social services, state social policy, social security, decentralization of power.

Відповідальний за випуск *Попок Андрій Андрійович*

Підписано до друку 11.08.2018. Формат 60x84<sup>1</sup>/<sub>16</sub>. Папір офсетний.  
Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Замов. № 154.

Віддруковано з оригінал-макета в Харківському регіональному інституті  
державного управління Національної академії державного управління при  
Президентіві України.  
61001, м. Харків, просп. Московський, 75, тел. (057) 732-32-55.